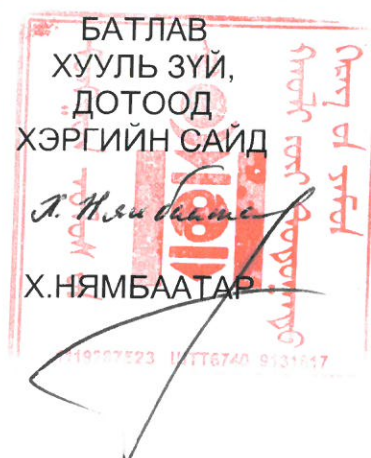

ТӨРИЙН БОЛОН ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИТ КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөд хууль тогтоомжийг нийцүүлэх, түүнтэй холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 02 тоот тогтоолын хавсралтаар баталсан Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөд хууль тогтоомжийг нийцүүлэх хуваарьт Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай болон холбогдох бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг 2020 онд багтаан боловсруулахаар тусгасан болно.

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 01 дүгээр сарын 22-ны өдрийн 12 дугаар тогтоолын хавсралтаар батлагдсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 1.8.52-т Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн тухай хуулийн төслийг Засгийн газраас санаачлан 2021 онд өргөн мэдүүлэхээр заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 8 дугаар сарын 28-ны өдрийн 24 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 4.4.10-т “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн бүртгэл, ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулж, төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн засаглалыг олон улсын жишигт нийцүүлэх ..” гэж тусгасан.

Түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 5 дугаар сарын 13-ны өдрийн 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилго 9-ийн зорилт 9.4-ийн II дахь үе шатны 3-т “Орон нутгийн өмчит газруудыг олон нийтийн компани болгох замаар үр ашгийг нэмэгдүүлж, менежментийг сайжруулна.” гэж, мөн “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 5.2.19-д “Төрийн өмчит компанийн засаглалыг сайжруулж, үр ашгийг нэмэгдүүлэн, өмч хувьчлалыг үе шаттай, үр дүнтэй явуулна.” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлаас 2019 оны 11 дүгээр сарын 14-ний өдөр баталсан Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт болох Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлийн 2-т “ .... Байгалийн баялгийг ашиглах төрийн бодлого нь урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тулгуурлаж, одоо ба ирээдүй үеийн иргэн бүрд эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг нь баталгаажуулах, газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлж тэгш, шударга хүртээхэд чиглэнэ...” гэж заасан.

Иймээс байгалийн баялгийг ашиглах төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой компанийн төрд ногдох ашиг, тэдгээрээс улсын төсөвт төлөх татвар, төлбөр, хураамж зэргийг үр өгөөж гэж үзвэл үр өгөөжийн дийлэнхийг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлж, одоо ба ирээдүй үеийн иргэн бүрд тэгш, шударга хүртээхэд чиглэх эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох шаардлагатай байна. Нөгөө талаас газрын хэвлийн баялгийг төр шууд ашиглах боломжгүй, компанийн хувьцаагаар дамжуулан ашиглаж, үр өгөөжийг нь хүртэх тул эдгээр төрлийн компанийн засаглал ил тод байдал, сахилга батыг сайжруулах, ашигт ажиллагааг нэмэгдүүлэх нь чухлаар тавигдаж байна.

Төр, орон нутаг эдийн засгийн харилцаанд аж ахуй эрхлэгчийн хувиар оролцох нь ихсэж улмаар улс, орон нутгийн зарлагын хэмжээ, эдийн засаг дахь төрийн оролцоог нэмэгдүүлэн зах зээлийн өрсөлдөөнд сөргөөр нөлөөлж Монгол Улсын эдийн засаг, хувийн хэвшлийн хөгжилд тодорхой хэмжээнд сөргөөр нөлөөлснийг үгүйсгэх аргагүй.

Монгол Улсын Их Хурлын 2014 оны 01 дүгээр сарын 16-ны өдрийн “Төрөөс эрдэс баялгийн салбарт баримтлах бодлого батлах тухай” 18 дугаар тогтоолын хавсралтын 1.1-д “Төрөөс эрдэс баялгийн салбарт баримтлах бодлого нь хувийн хэвшилд түшиглэсэн, ил тод, хариуцлагатай уул уурхайг хөгжүүлж, ойрын болон дунд хугацаанд эдийн засгийн тэнцвэртэй олон тулгуурт бүтцийг бий болгож, үндэсний язгуур эрх ашгийг хангахад чиглэнэ.” гэж, мөн 3.7.2-т “төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжийг нээлттэй хувьцаат компани болгон өөрчлөх үйл ажиллагааг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх” гэж, 3.7.3-т “төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжийн удирдлага, менежментийг сонгон шалгаруулахдаа компанийн сайн засаглалын зарчмыг баримтлах;” гэж тус тус заасан нь энэ салбар дахь төрийн оролцоог зүй зохистой, ил тод, ойлгомжтой болгох, хувийн хэвшлийн үйл ажиллагааг бүх талаар дэмжих чиглэлийг төрөөс баримталж буйг илтгэж байгаа юм.

Ийнхүү төрөөс эдийн засгийн харилцааг зохицуулахын зэрэгцээ хууль тогтоомжийн хүрээнд аж ахуйн үйл ажиллагаагаа чөлөөтэй эрхлэн бие даан өсөж хөгжих боломжийг олгосон хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгож, төр, эсхүл орон нутаг өөрийн хувь нийлүүлсэн хуулийн этгээдийн хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг, эрх хэмжээ, хүлээх хариуцлагыг тодорхой хуульчлах замаар компанийн засаглал, ил тод байдал, сахилга хариуцлага, ашигт ажиллагаа, үр ашгийг сайжруулах, зах зээлд төр болон орон нутаг зохистой оролцох, хувийн хэвшил, эдийн засгийн хөгжлийг хангах зорилгоор Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн тухай хуулийн төслийг боловсруулна.

1.2.Практик шаардлага

Монгол Улсад эдийн засгийн харилцаанд төр зохицуулагчийн хувиар оролцох бодлогыг баримталдаг хэдий ч ардчилсан зах зээлийн эдийн засгийн тогтолцоотой улс

орнуудад нийтлэг мөрддөг “төрийн зохицуулах болон өмчлөлийн бодлого салангид байх” зарчим зарим талаараа алдагдсан гэж үзэж болохоор байна.

Энэхүү зарчим алдагдсан нь практикт ажиглагдах болсон. Тухайлбал: зах зээлийн нөхцөл байдал, ирээдүйд үүсэж болох эерэг, сөрөг үр дагаврын талаар үндэслэл бүхий иж бүрэн судалгаанд суурилалгүйгээр эдийн засгийг зохицуулах чиг үүрэг бүхий төрийн байгууллагууд харьяандаа аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээд үүсгэн байгуулж, зах зээлийн өрсөлдөөнд оролцох нь олширч байна;

Төрийн бодлогыг уялдуулах нэрийдлээр төрийн өмчит компанийн бизнесийн үйл ажиллагааны удирдлагад хэт оролцох, хөндлөнгөөс нөлөөлөх байдал газар авч компанийн сайн засаглалын тогтолцоо бүрдэх нөхцөлийг хааж байна;

Төр болон орон нутаг өөрийн өмчийг бизнесийн зарчмаар удирдах эрх зүйн үндэс хангалттай бүрдэлдээгүй нь төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдүүд алдагдалтай, үр ашиггүй ажиллах, төсөвт ирэх санхүүгийн дарамт жил бүр нэмэгдэх үндэс болж байна.

Товчхондоо төр, орон нутаг хувьцаа эзэмшигчийн хувиар зах зээлийн харилцаанд оролцох зарчим бусад хувьцаа эзэмшигчдээс ялгаатай, давуу эрхтэй байх ёсгүй.

Харин төр, орон нутаг хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг төлөөлөн хэрэгжүүлж байгаагийн хувьд энэхүү онцлог байдалд нь нийцсэн, ил тод, хяналттай, эдийн засгийг зохицуулагчийн чиг үүргээ хувьцаа эзэмшигчийн чиг үүргээс салангид хэрэгжүүлэх боломжийг олгосон эрх зүйн зохицуулалт нэн шаардлагатай байна.

Төрийн болон орон нутгийн хувьцаа эзэмшигчийн хувиар хэрэгжүүлэх эрх хэмжээний хуваарилалт, төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн баримтлах засаглалын тогтолцоо ойлгомжгүй, тодорхой бус байснаас бий болж буй сөрөг үр дагаврыг дараах байдлаар тоймлож болох юм. Үүнд:

1.Төрийн бизнесийн үйл ажиллагааны талаарх шийдвэрийн үр дагавар, түүний хариуцлагыг хүлээх этгээдийн тодорхой бус байдал, хууль дээдлэх зарчим алдагдсан;

2.Аж ахуй эрхлэгчдэд тэгш бус хандах улмаар зах зээлд шударга бус өрсөлдөөний орчин бүрдэх нөхцөл бий болсон;

3.Төрийн өөрийн өмчлөлийг хэрэгжүүлэх бизнесийн шийдвэр “улс төрийн нөлөөлөл”-өөс ангид байх, ил тод байдал, үр ашиг, ашигт ажиллагааны шалгуурыг хуулийн хүрээнд баримтлан ажиллах нөхцөлийг алдагдуулсан.

Түүнчлэн төрийн болон орон нутгийн өмчит компаниудын хувьд төр, орон нутаг нэгэн адил хувьцаа эзэмшигчийн хувиар нөлөөлөх зарчимтай бөгөөд төрийн болон орон нутгийн өмчит компаниудын бүх хувьцааг төр, эсхүл орон нутаг дангаар эзэмшиж байх тул засаглалын хувьд бүрэн дүүрэн удирдаж, эдийн засгийн ашиг сонирхлоо хэрэгжүүлнэ.

Харин төр, орон нутаг хувьцааны зарим хэсгийг нь эзэмшиж байгаа бол эзэмшиж буй хувьцааны хувь хэмжээгээр нөлөөллөө тогтоож байна. Ийм байдлаар эзэмшиж

байгаа хувьцааны хэмжээнд таарсан засаглалын эрх мэдэлтэй байх онцлогийг хүлээн зөвшөөрснөөр хувийн өмчтэй хоршин, зах зээлд тэгш эрхтэй ажиллах нөхцөл бүрдэх юм.

Төр, орон нутгийн эзэмшиж байгаа хувьцааны хэмжээнээс шалтгаалан төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, гүйцэтгэх удирдлагыг томилж, чөлөөлөх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх учиртай. Тэгвэл өнөөдрийн хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид төр, орон нутаг нь хувьцаа эзэмшигчийн төлөөлөл болж төлөөлөн удирдах зөвлөлд ажиллах этгээдэд хувьцаа эзэмшигчийн хувиар ямар этгээд заавар чиглэл өгөх, ямар хүрээнд саналын эрх нь хязгаарлагдах, тавигдах шаардлага, тэдгээр субъектын харилцан тайлагнал, хяналтын тогтолцоо, хариуцлага хүлээх эргэх холбоог зохицуулсан хэм хэмжээ илт дутмаг байна.

Шилэн дансны тухай хуулийн дагуу төрийн болон орон нутгийн өмчит компаниуд санхүүгийн шийдвэр, үйл ажиллагаа, тайлан мэдээллийг олон нийтэд ил тод, нээлттэй байршуулж байх шаардлагатай байгааг Компанийн засаглалын олон улсын зарчимд нийцүүлэн улам боловсронгуй болгож компанийн санхүү, үйл ажиллагааны мэдээллийг олон нийтэд нээлттэй болгох нь зүйтэй байна.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулиар төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн зохион байгуулалт, эрх зүйн хэлбэрийг Иргэний хуулийг зөрчиж тогтоосон нь тухайн төрлийн хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаанд үйлчилж буй бусад салбар эрх зүйн хэм хэмжээнд хийдэл үүсэх шалтгаан болж, улмаар хууль хэрэглээний практикт төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд, хувийн хэвшлийн хуулийн этгээдүүдэд ялгамжтай, тэгш бус хандах нөхцөлийг бүрдүүлж байна.

Өөрөөр хэлбэл, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн дагуу төрийн болон орон нутгийн өмчит компаниас гадна аж ахуйн шинжтэй үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн тооцоот, эсхүл төсөвт төрийн болон орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар хэлбэртэй хуулийн этгээд байгуулагдаж, үйл ажиллагаагаа явуулдаг болсон нь хуулийн этгээдийн засаглал ойлгомжгүй, төрийн болон орон нутгийн өмч үнэгүйдэх, алдагдалд орох, төр болон орон нутаг үзэмжээрээ аж ахуй эрхлэх нөхцөлийг бүрдүүлж байна. Түүнчлэн эдгээр үйлдвэрийн газрыг зохицуулах эрх зүйн зохицуулалт дутмаг, тодорхойгүй байгааг цаг алдалгүй шийдвэрлэх шаардлага үүссэн.

Мөн Монгол Улсын Үндсэн хуульд байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх талаар тусгасан боловч байгалийн баялгийг ашиглаж буй орон нутгийн өмчит болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой компани зөвхөн тухайн орон нутгийн иргэдэд хишиг хувь хүртээх явдал гарах болсон. Энэ нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт болох "... Байгалийн баялгийг ашиглах төрийн бодлого нь урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тулгуурлаж, одоо ба ирээдүй үеийн иргэн бүрд эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг нь баталгаажуулах, газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлж тэгш, шударга хүртээхэд чиглэнэ..." гэсэнтэй нийцэхгүй байна.

Үүнээс гадна, хувийн хэвшлийн хийх боломжтой аж ахуйн шинжтэй үйл ажиллагааг хувийн хэвшилтэй зэрэгцэн төр, орон нутаг төрийн болон орон нутгийн өмчит компани, үйлдвэрийн газар байгуулах замаар эрхэлж байгаа нь эдгээр төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд үр ашиггүй ажиллах, авлига, ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх, төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгө үнэгүйдэх, төр, орон нутаг

үүсэх зардлыг нэмэгдүүлэх, төр, орон нутгийн зохицуулах болон өмчлөгчийн чиг үүрэг холилдох үндсэн шалтгаан болж байна.

Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд 170, орон нутгийн өмчит болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд 472 байна. Үүнээс төрийн өмчит хувьцаат компани 48, төрийн өмчит хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани 22, төрийн өмчийн оролцоотой компани 32, төрийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар 37 (23 нь Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын төлөөлөл хэрэгжүүлж байгаа, 14 нь Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, яамдын харьяа), төрийн өмчит улсын төсөвт үйлдвэрийн газар 28, хадгаламж, даатгалын корпораци нь сан хэлбэртэй, Монгол Улсын олон улсын гэрээгээр зохицуулж байгаа Улаанбаатар төмөр зам хувь нийлүүлсэн нийгэмлэг 1 байна. Үйл ажиллагааны чиглэл нь уул уурхай, эрчим хүч, зам тээвэр, барилга, боловсрол, банк, санхүү, хэвлэл, амралтын газар, спортын ордон гэх мэт төрөл бүр байна.

Харин орон нутгийн өмчит болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн хувьд нийт 472 хуулийн этгээд байгаагаас өрхийн эмнэлэг 164, эм эргэлтийн сан 33 байна. Гэхдээ өрхийн эмнэлгүүд нь хуулийн этгээдийн статусын хувьд “БГБХН-Бүх гишүүд нь бүрэн хариуцлагатай нөхөрлөл”, “ЗГБХН-зарим гишүүд нь бүрэн хариуцлагатай нөхөрлөл”-ийн хэлбэртэй буюу хуулийн этгээдийн өмчлөгч нь хувь хүн, иргэн байна. Харин санхүүгийн тайланд бүртгэлтэй хөрөнгө нь орон нутгийн өмчид бүртгэлтэй байна. Мөн эрүүл мэндийн байгууллагын хувьд төрөөс санхүүжин үйл ажиллагаа явуулж байна. Түүнчлэн эм эргэлтийн сангийн тухайд 29 нь орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар, зарим нь хувьцаат компани хэлбэртэй, зарим нь хуулийн этгээдийн гэрчилгээгүй байна.

Аймаг, нийслэлийн орон нутгийн өмчит болон өмчийн оролцоотой аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхэлж буй нийт 275 хуулийн этгээд байгаа бөгөөд эдгээрийн 31 нь орон нутгийн өмчит төсөвт үйлдвэрийн газар, 200 нь орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоотой үйлдвэрийн газар, 13 нь хувьцаат компани, 31 нь хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани байна.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 5 дахь хэсэгт төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн нь төрийн захиргааны албан хаагч байх болзлыг тавьсан.

Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөл, гүйцэтгэх удирдлагад тавигдах шаардлага олон улсад тогтсон шаардлагаас доогуур, төрийн захиргааны албан хаагч, улс төрийн албан тушаал хашиж байсан этгээдийг төлөөлөн удирдах зөвлөлд томилох, томилуулахаар нэр дэвшүүлж байгаа нь төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн засаглалыг мэргэжлийн бус болгох, улс төрийн нөлөөлөл бий болох нөхцөлийг бүрдүүлж байна.

Түүнчлэн орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд улс төрийн албан тушаалтан, төрийн захиргааны байгууллагын дарга, мэргэжилтэнг оруулж байна. Үүнд сум, аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүний бие төлөөлөгч гэх зэрэг албан тушаалтныг оруулж томилох байдал нийтлэг байна.

Олон улсын эдийн засгийн хамтын ажиллагаа хөгжлийн байгууллага (OECD)-аас 2015 онд баталсан “Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн компанийн засаглалын зарчим”¹-ын 2 дугаар бүлэгт “Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бие даасан байдлыг хүндэтгэн, төлөөлөн удирдах зөвлөл хариуцлагаа үүрэхийг нь зөвшөөрөх, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн удирдлагад оролцохоос зайлсхийх, төлөөлөн удирдах зөвлөл тодорхойлсон зорилтдоо хүрэхээр хараат бусаар үйл ажиллагаагаа явуулахыг нь Засгийн газар зөвшөөрөх нь зүйтэй” гэж, мөн 7 дугаар бүлэгт “Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнийг, үүнд төрийн албан хаагч эсэхээс үл хамааран мэдлэг, чадварын мерит зарчимд үндэслэн нэр дэвшүүлж, томилох, бүх гишүүд хуулийн адил хариуцлагатай байх нь зүйтэй” гэж тус тус заажээ. Өөрөөр хэлбэл, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн удирдах зөвлөлийн гишүүнийг төрийн албаны мерит зарчимд тулгуурлан томилон ажиллуулахаар нэр дэвшүүлэх, сонгох нь компанийн засаглал сайжрах, төлөөлөн удирдах зөвлөл мэргэжлийн, чадварлаг болоход эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Компанийн тухай хуулийн 75 дугаар зүйлийн 75.4 дэх хэсэгт “Хувьцаат компани болон төрийн өмчийн компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөл нь ес буюу түүнээс дээш гишүүнтэй байх ба тэдгээрийн гуравны нэгээс доошгүй хувь нь хараат бус гишүүн байна.” гэж заасан.

Судалгаанаас харахад орон нутгийн өмчит компаниудын төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүн 3-9 тооны гишүүнтэй байна. Орон нутгийн жижиг компанид төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдийн тоо их (9) байх нь удирдлагын зардал нэмэгдэх, орон тооны зохистой түвшин алдагдах зэрэг сөрөг үр дагавартай байна.

Мөн орон нутгийн өмчийн хуулийн этгээд байгуулах, өөрчлөх, татан буулгах, дүрэм батлах эрхтэй холбоотой нарийвчилсан зохицуулалтыг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд тусгаагүй учир аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас баталсан журмын хүрээнд дээрх асуудлыг зохицуулж байна.

Орон нутгийн өмчит компани, аж ахуйн нэгж бүрийн дүрэм харилцан адилгүй, төлөөлөл хэрэгжүүлэгч этгээдийг томилох, гүйцэтгэх захирлыг томилох, гэрээ байгуулах, их хэмжээний болон сонирхлын зөрчилтэй хэлцэл байгуулах, бизнес төлөвлөгөөг батлах, хэрэгжилтийг дүгнэх, үйл ажиллагаа, санхүүгийн ил тод нээлттэй байдлыг хангах асуудал нь харилцан адилгүй янз бүрийн байдлаар хэрэгжиж байна.

Тухайлбал, хувьцаа эзэмшигчдийн хурал, аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, эсхүл Засаг даргын шийдвэрээр орон нутгийн өмчит болон өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнийг томилох, эдгээр хуулийн этгээдийн ихэнх буюу 231 байгууллагын гүйцэтгэх захирлыг Засаг дарга томилж, гэрээ байгуулан дүгнэх, эдгээрийн 130 байгууллагын бизнес төлөвлөгөөг Засаг дарга баталж, дүгнэх, орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар, орон нутгийн өмчит төсөвт үйлдвэрийн газарт төлөөлөн удирдах зөвлөл томилон ажиллуулах, үүнд нийслэл болон 13 аймгийн нийт 52 орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар нь төлөөлөн удирдах зөвлөлтэй бөгөөд нийт 308 хүн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнээр томилогдон ажиллахын зэрэгцээ орон

¹ <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264244160-en.pdf?expires=1613359601&id=id&accname=guest&checksum=CB50785752C1477E77504ED61B2F6A81>

нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрыг ямар шалгуур, нөхцөлөөр үүсгэн байгуулдаг, эсвэл өөрчлөн байгуулдаг нь эрх зүйн хувьд тодорхойгүй зэрэг асуудлууд тулгарч байна.

Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн 2019 оны санхүү, эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлт товхимол²-ын судалгаанд хамрагдсан 83 төрийн өмчийн оролцоотой компани, төрийн өмчит компани, төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын 27 нь алдагдалтай ажиллаж байна. /“Эрдэнэс монгол” ХХК-ийн охин компаниуд ороогүй болно. Харин үлдсэн 55 хуулийн этгээдийн хувьд “Эрдэнэс тавантолгой” ХК, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ, “Монголросцветмет” ТӨҮГ-аас бусад нь жилийн орлогынхоо 5-10 хувьтай тэнцэх хэмжээний ашигтай ажилласан байна.

Өөрөөр хэлбэл, ашигтай ажиллаж буй компани, төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын 90 хувь нь 5-10 хувийн ашигтай ажилласан буюу орлого олж байгаа боловч зардал нь өндөр, орлогынхоо 90-95 хувийг зардал нь бүрдүүлж байна.

Орон нутгийн өмчит болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой 275 хуулийн этгээдийн хувьд 13 хувьцаат компани 21.6 тэрбум төгрөг, 31 хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани 18 тэрбум төгрөг, 200 орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар 45.9 тэрбум төгрөг, 31 төсөвт үйлдвэрийн газар 1.6 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай буюу нийт 87.1 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажилласан байна.

Хуулийн этгээдийн зардал өндөр байх тусам ашиг багасч, төсөвт төлөх татвар, ногдол ашгийн хэмжээ буурахаас гадна үйл ажиллагааны цар хүрээ, эзэмшиж буй хөрөнгө, санхүүгийн эх үүсвэртэй харьцуулахад ашигт ажиллагаа, өгөөжийн түвшин бага байна.

Төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдүүд аж ахуйн үйл ажиллагаа явуулж улс, орон нутгийн төсөвт татвар, хураамж, төрөл бүрийн төлбөр хэлбэрээр 2019 онд 2.0 их наяд төгрөг төвлөрүүлсэн байна. Үүнээс “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ 707.3 тэрбум төгрөг, “Эрдэнэс тавантолгой” ХХК 683.2 тэрбум төгрөг, “Оюу толгой” ХХК 372 тэрбум төгрөгийн тус тус татвар төлсөн буюу эдгээр 3 хуулийн этгээд нийлээд 1.8 орчим их наяд төгрөгийн татварыг төсөвт төлсөн байна.³

Түүнчлэн төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн 2019 оны нийт орлого 9.7 их наяд төгрөг, үүнээс зардал нь 7.6 орчим их наяд төгрөг, мөн нийт өр төлбөр нь 4.2 орчим их наяд төгрөг, ашгийн хувьд 1.5 их наяд төгрөг байна.⁴ Гэвч нийт ашгийн 1 их наяд гаруй төгрөг нь “Эрдэнэс Тавантолгой” ХХК, 494 тэрбум төгрөг нь “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын олсон цэвэр ашгаас бүрдсэн. Бусад нь 177 гаруй тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажиллаж байна.

Өөрөөр хэлбэл, төрийн болон орон нутгийн өмчит компани алдагдалтай ажиллавал хэрхэх, алдагдалтай мөртлөө өр зээл авах шийдвэр гаргаж гал унтрааж явах нь зохистой эсэх, бэлэг, хандив, тэтгэлэг, урамшуулал ямар хэмжээнд байх, ямар тохиолдолд урамшуулал, бэлэг, хандив, тэтгэлэг өгч болохгүй талаар огт зохицуулалт

² Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн 2019 оны санхүү, эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлт товхимол, Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар, 2020 он.

³ Татварын ерөнхий газрын 2020.10.22-ны өдрийн 02/3075 тоот албан бичгээр Хууль зүй, дотоод хэргийн яаманд ирүүлсэн мэдээллээс.

⁴ Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн 2019 оны санхүү, эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлт тохимол, 11 дүгээр тал, Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар, 2020 он.

байхгүй тул эдгээр хуулийн этгээд нь үр ашиггүй ажиллах, өр зээл их хэмжээгээр авах, алдагдалтай ажиллах, зардал өндөр түвшинд гаргах зэрэг асуудал түгээмэл үүсэж байна.

Түүнчлэн төрийн болон орон нутгийн өмчит компаниудын өр, зээл, зээлийн баталгаа, төр хувийн хэвшлийн хамтарсан төслүүд дэх төлбөрийн үүрэг, болзошгүй өр төлбөр зэрэг бүх төрлийн өр төлбөр, санхүүгийн үүрэг хариуцлагын мэдээлэл олон нийтэд ил тод биш байна.

Мөн төрөөс үнэ тарифын зохицуулалт хийдэг, хувийн салбарын хүчрэхгүй, хүсэхгүй зүйлсийг нийтийн ашиг сонирхлын үүднээс зайлшгүй эрхлэх гэх зэрэг тодорхой тохиолдолд ашигтай ажиллах зорилт тавихгүй байх чиглэлийг тодорхойлох шаардлага үүсэж байгаа болно.

2020 онд төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой 53 аж ахуйн нэгжээс 172.4 тэрбум төгрөгийг ногдол ашиг хэлбэрээр төвлөрүүлсэн байна. Үүнээс “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ 155.4 тэрбум, Иргэний нисэхийн ерөнхий газар 6.6 тэрбум, “Монголросцветмент” ТӨҮГ 5.2 тэрбум, “Эрдэнэс Монгол” ХХК 2 тэрбум, “Улаанбаатар төмөр зам” хувь нийлүүлсэн нийгэмлэг 1.1 тэрбум төгрөгийн буюу нийт 170.3 тэрбум төгрөгийн ногдол ашгийг эдгээр 5 хуулийн этгээд төвлөрүүлсэн байна.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн, өмчийн оролцоотой компаниуд зарим тохиолдолд цэвэр ашигтай ажиллаж байгаа боловч ногдол ашиг төвлөрүүлэхгүй, эсхүл ногдол ашиг төвлөрүүлсэн ч ямар хэмжээнд олговол зохих хэмжүүр, үндэслэл, журам, ногдол ашгийн бодлого тодорхойгүй байна.

Компанийн засаглалын олон улсын зарчим, Монголын компанийн засаглалын кодекс зааснаар компани нь төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс баталсан урт хугацааны ногдол ашгийн бодлоготой байх ёстой гэж үздэг. Тухайлбал, Олон улсын эдийн засгийн хамтын ажиллагаа хөгжлийн байгууллага \OECD\-аас 2015 онд баталсан “Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн компанийн засаглалын зарчим”⁵-ын 2 дугаар бүлгийн F хэсэг буюу “Төр нь мэдээлэл бүхий идэвхтэй өмчлөгч байж өмчлөлийн эрхийн хэрэгжүүлэлтээ аж ахуйн нэгж тус бүрийн хуулийн бүтцийн дагуу явуулах нь” гэсэн хэсгийн 3-т “Төрийн өмчийн компаниуд нь өгөөжийн хувь, ногдол ашгийн бодлого, мөн капиталын бүтцийн зохистой байдлыг тодорхойлох журам зэргийг баталж, үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллавал зохино” гэжээ. Урт хугацааны ногдол ашгийн талаар компанийн тус бүрийн онцлогт тохирсон бодлого байхгүйгээс ашгийн хэмжээнээс хамаараад янз бүрийн хувь хэмжээгээр ногдол ашиг хуваарилж байгаа нь компанид нэмэлт хөрөнгө оруулалт хийх, засан сайжруулалт, шинэ үйл ажиллагаа эхлүүлэх зэрэг бизнесийн үйл ажиллагааг нь хязгаарлах байдал үүсэж байна.

Эдгээр практик нөхцөл шалтгааны улмаас төр болон орон нутаг хувьцаа эзэмшигчийн эрхээ ил тод, шударга, хариуцлагатай, өрсөлдөөнд саад учруулахгүй хэрэгжүүлэх, төр болон орон нутаг бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлж зах зээлд оролцох оновчтой загварчлалыг бий болгосон хуулийн төслийг боловсруулах нь зүйтэй гэж үзлээ.

⁵ <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264244160-en.pdf?expires=1613359601&id=id&accname=guest&checksum=CB50785752C1477E77504ED61B2F6A81>

Хоёр.Хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлд заасны дагуу төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн үйл ажиллагааны эрх зүйн зохицуулалтыг нарийвчлах, компанийн сайн засаглал, хяналт, ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх, санхүүгийн үйл ажиллагаа, өгөөжийг сайжруулах шаардлагаар анхдагч хуулийн төсөл боловсруулах бөгөөд хуулийн төсөл нь 8 бүлэгтэй байна.

Хуулийн төсөлд дээр дурдсан үндэслэл, шаардлагад тулгуурлан зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээг дараах байдлаар тусгана. Үүнд:

Нийтлэг үндэслэл гэсэн нэгдүгээр бүлгийн хэм хэмжээ хуулийн төслийн зорилт, хуулийн үйлчлэх хүрээ, нэр томъёоны тодорхойлолт, төр, эсхүл орон нутаг хувьцаа эзэмших зорилго, зарчим, төрийн болон орон нутгийн өмчийн компанийн ангиллаас бүрдэнэ. Төр, орон нутаг хувьцаа эзэмших замаар үр ашиг бий болгох зорилготой бол компани ашигтай ажиллах, компанийн үйл ажиллагаа тогтвортой, хараат бус, ил тод, хариуцлагатай байх зарчмуудад суурилна.

Төр, орон нутаг аж ахуй эрхлэхдээ ижил буюу төсөөтэй төрлийн аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхэлж буй хувийн хэвшлийн хуулийн этгээдтэй жишигдэхүйц хэмжээний үр ашигтай ажиллах, сайн жишиг болохуйц ажил олгогч байх, мэдээлэл ил тод байх, нийтийн ашиг сонирхлын төлөө нийгмийн хариуцлагатай ажиллах үндсэн зарчмыг мөрдлөг болгон бусад хэм хэмжээг тогтооно.

Компани үүсгэн байгуулах гэсэн хоёрдугаар бүлгээр төрийн болон орон нутгийн өмчит компани үүсгэн байгуулах шалгуур, үндэслэл, журмыг тогтооно.

Хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэх гэсэн гуравдугаар бүлэгт төр, эсхүл орон нутаг өмчлөлдөө шинээр хувьцаа олж авах, хувьцаа эзэмшсэний үндсэн дээр компанийг шинээр байгуулах, эсхүл нэгэнт байгуулагдсан компанийн хувьцаа эзэмшигч болох, хувьцаа эзэмшигчийн хувьд тухайн компанийн бодлого, зорилт, тухайлбал, компанийн санхүү болон хөрөнгийн бүтцийн зорилт, эрсдэлийг даван туулах төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хянах, энэ талаарх үйл явцыг компанийн удирдлага хувьцаа эзэмшигчид мэдээлэх, ногдол ашгийн бодлого боловсруулах, ногдол ашиг хуваарилах журам, ногдол ашиг хуваарилахад хувьцаа эзэмшигч санал өгөх журам, компани тодорхой хугацаанд алдагдалтай ажилласан тохиолдолд хэрхэх, хувьцаа эзэмшигчийн зүгээс компанийн удирдлагатай хэрхэн харилцах, түүнд мэдээлэх, эргэх холбоо зэрэг хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэх онцлог журмыг тогтооно. Төрийн өмчит нэг компанид төрийн хэд хэдэн байгууллага хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хувааж хэрэгжүүлдэг явдлыг таслан зогсооно.

Компанийн удирдлага зохион байгуулалт гэсэн дөрөвдүгээр бүлэгт компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлд нэр дэвшүүлэх үйл явц болон нэр дэвшүүлэх хорооны бүрэлдэхүүн, түүнд тавигдах шаардлага, сонгон шалгаруулах журам, эрх, үүрэх хэм хэмжээг нарийвчлан зохицуулна.

Энэ бүлэг нь төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн, гүйцэтгэх удирдлагад тавигдах шаардлага, томилох, чөлөөлөх, тэдгээрийн хүлээх үүрэг, гүйцэтгэх удирдлага, түүнийг сонгон шалгаруулах зохицуулалт, төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн, гүйцэтгэх удирдлагаар ажиллаж буй этгээдэд олгох урамшууллын хэмжээ, түүнд тавих

хязгаарлалт, төрийн болон орон нутгийн өмчит компаниудын бусдад өгөх хандив, бэлэг, тэтгэлгийн хэмжээ болон холбогдох харилцааг зохицуулна.

Компанийн хяналтын тогтолцоо гэсэн тавдугаар бүлгээр компани дотоод хяналт ба дотоод аудит гэсэн хяналтын тогтолцоотой байхаар заана. Түүнчлэн Олон улсын эдийн засгийн хамтын ажиллагаа хөгжлийн байгууллага \OECD\-аас 2015 онд баталсан “Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн компанийн засаглалын зарчимд төрийн өмчит компани төрийн албан ёсны хяналтаас гадна хөндлөнгийн аудит хийлгэх нь зүйтэй талаар зөвлөсөн байна.

Төрийн болон орон нутгийн өмчит компани, түүний албан тушаалтны гүйцэтгэлийг үнэлэх гэсэн зургадугаар бүлэгт төрийн болон орон нутгийн өмчит компани болон төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой компанийн үйл ажиллагаа, мөн гүйцэтгэх захирал зэрэг эрх бүхий албан тушаалтны гүйцэтгэлийг үнэлэх шалгуур, үнэлж эхлэх хугацаа, гүйцэтгэлийг дүгнэсний үр дагавар, алдагдалтай, зээл авсан бол түүнийг тайлбарлах үүрэг, санхүүгийн үзүүлэлтийг сайжруулах нөхцөлтэй томилох гэрээ зэргийг тусгасан хэм хэмжээ багтана.

Харин санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, ил тод байдал, нийтэд тайлагнах гэсэн долдугаар бүлгээр төрийн болон орон нутгийн өмчийн хувьцааг удирдаж буй этгээд санхүүгийн тайлан бүртгэлийг хэрхэн хөтөлж ажиллах, үйл ажиллагааны тайлагналыг ямар агуулгаар, ямар шат дамжлагаар хэрэгжүүлэх, Төрийн болон орон нутгийн өмчит компаниудын мэдээллийн нэгдсэн санг бий болгох, Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах шаардлага, худалдан авах ажиллагааны ил тод байдал, Засгийн газрын худалдан авалтын зарчмыг мөрдлөг болгох, хүний нөөц, орон тоо болон санхүүгийн ил тод байдал зэрэг асуудлыг тусгана. Түүнчлэн, төрийн болон орон нутгийн өмчийн компаниудын үйл ажиллагаа, санхүүгийн ил тод байдал, олон нийтэд нээлттэй байх стандартыг нээлттэй хувьцаат компанид тавигддаг олон нийтэд нээлттэй байх шаардлагаас багагүй байх зарчмыг баримтлана. Сонирхлын зөрчилтэй болон их хэмжээний хэлцэл хийхтэй холбоотой харилцааг мөн энэ бүлэгт нарийвчлан зохицуулна.

Мөн төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн өр зээлийн нэгтгэсэн мэдээллийг олон нийтэд ил тод болгох тухайлбал өр, зээлийн баталгаа, болзошгүй өр төлбөр, төр хувийн хэвшлийн хамтарсан төслүүд дэх төлбөрийн үүрэг зэрэг бүх төрлийн өр, төлбөр багтана.

Тус бүлэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн хувьцааг удирдах этгээд нь жил бүр төр эдгээр хувьцааг ямар зорилгоор эзэмшиж байгаагаа тодорхойлж, хувьцааны удирдлагын талаар тайлан боловсруулж, холбогдох байгууллагад хүргүүлж байх, тухайн тайланг олон нийтэд нээлттэйгээр тус байгууллагын цахим хуудсанд байршуулж байхаар заана.

Түүнчлэн холбогдох байгууллага нь жилд нэг удаа дээр дурдсан тайлан, мэдээллийн үндсэн дээр төрийн эзэмшлийн хувьцааны үр ашгийг нэмэгдүүлэх, төрийн эзэмшиж байгаа хувьцааг шилжүүлэх үр дүнтэй хувилбарын талаар тодорхой санал дэвшүүлэн нэгдсэн тайлан, төлөвлөгөөг гаргаж, Засгийн газарт хүргүүлнэ.

Энэхүү нэгдсэн тайланг Засгийн газар хэлэлцэж, нийтэд нээлттэй цахим хуудсанд байршуулж, холбогдох арга хэмжээг авна.

Хуулийн төслийн наймдугаар бүлэгт хууль хүчин төгөлдөр болох, дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт болон бусад асуудлыг зохицуулахаар заана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн тухай хуулийн төслийг баталснаар Монгол Улсын нийгэм, эдийн засаг, эрх зүйн хөгжилд чухал ач холбогдол бүхий бодлогын чанартай дараах үр дагавар бий болно. Үүнд:

- Төр нь эдийн засгийн харилцаанд зохицуулагчийн хувиар оролцох Үндсэн хуулийн үзэл санаа болон ардчилсан дэглэм бүхий зах зээлийн эдийн засгийн тогтолцоотой улс орнуудад нийтлэг мөрддөг “төрийн зохицуулах болон өмчлөлийн бодлого салангид байх” зарчим хууль тогтоомжид тусгалаа олж бодитойгоор хэрэгжих нөхцөл бүрдэнэ.
- Эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх чухал ач холбогдолтой томоохон төслийг хэрэгжүүлэх, хувийн хэвшилтэй тэгш нөхцөл, ижил дүрмээр аж ахуй эрхлэх замаар баялгийг бий болгох, баялгийг оновчтойгоор дахин хуваарилах тогтолцоог бий болгох суурь нөхцөл бүрэлдэнэ.
- Төр аж ахуй эрхлэгчийн хувиар бус мэргэшлийн түвшинд хөрөнгө оруулж үр ашиг хүртэх замаар аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх зүйн үндсийг бүрдүүлснээр төрийн аж ахуй эрхлэлтийн арга механизм тодорхой болно.
- Хувийн хэвшил гүйцэтгэх боломжтой, төрийн оролцоо шаардлагагүй зах зээлийн зарчмаар хөгжих боломжтой тодорхой салбаруудад төр хутгалдан орж өрсөлдөөнийг хязгаарлах, алдагдал учруулах бизнесийн эрсдлээс зайлсхийх боломж олгоно.
- Төрийн болон орон нутгийн өмчит, төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой компанийн засаглал сайжирч мэргэжлийн чадварлаг, улс төрөөс хараат бус, хариуцлагатай байх нөхцөл бүрдэнэ.
- Төрийн өмчит компанийн засаглал гэх тогтсон тодорхой загвар байх хэдий ч түүнийг бүтээх гол үндэслэл нь төр түүний хувьцааг эзэмшиж байгаа явдал гэдгийг ойлгож, тэрхүү хувьцааг олж авах, захиран зарцуулах, хувьцаанд ногдох эрхийг хэрэгжүүлэх механизмыг зөв тогтооход хуулийн төсөл чиглэнэ. Энэ ч агуулгаар төр хувьцааг тооцоо, судалгааны үндсэн дээр тодорхой салбарт эзэмших, хувьцаа эзэмшигчийн эрхээ аль байгууллагаар дамжуулж хэрэгжүүлэх хуваарилалт, хариуцлагын эргэх холбоо, тайлагнал, хариуцлага, ил тод байдлыг хангах механизмыг энэ хуулийн төсөл бүрдүүлэх юм.
- Иргэний хууль дахь хуулийн этгээдийн хэлбэрийг зөрчиж байгуулсан төрийн болон орон нутгийн өмчит, төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн статусыг тодорхой болгоно.
- Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн засаглал сайжирч, ашигт ажиллагаа нэмэгдэж, санхүүгийн үр ашиг, компанийн үнэ цэнэ өсөж улмаар татварын

орлого, төрийн эзэмшлийн ногдол ашиг өснө. Мөн төр, орон нутаг ил тод, хариуцлагатай бизнес эрхлэх нөхцөл бүрдэнэ.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн үялдах, түүнийг хэрэгжүүлэх зорилгоор цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаархи санал

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн болно.

Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн тухай хуулийн төслийг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй уялдуулан боловсруулах бөгөөд холбогдох хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл тус тус боловсруулна.

_____оОо_____